

Mariniers en schepelingen in gevecht

Het Marinebataljon op Oost-Java in 1942

Marine Etablissement Oedjong gehuld in rook na een Japans bombardement, maart 1942 (Collectie NIMH)

Na de zware nederlaag van de Geallieerde *Combined Striking Force* in de Javazee op 27 februari 1942 voerde de Japanse invasiemacht amfibische landingen uit op Java. Dit betekende niet het eind van de inzet van de Koninklijke Marine. Een bataljon mariniers en schepelingen vocht onder operationeel bevel van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger in Oost-Java nog een korte en chaotische strijd met de Japanners. In dit artikel wordt dit optreden van het Marinebataljon beschreven en geanalyseerd. Welke taken kreeg het Marinebataljon, was het hiervoor organisatorisch, qua bewapening en opleiding toegerust en hoe heeft het bataljon deze uitgevoerd? De Japanse aanvalsplannen en uitvoering in Oost-Java worden kort beschreven.¹ In dit artikel wordt voor plaatsnamen de oude spelling toegepast.

Organisatie

In april 1940 waren in Nederlands-Indië 351 mariniers gestationeerd, het betrof uit Nederland gedetacheerd beroepspersoneel.² Bij de mobilisatie op 8 december 1941 werden daaruit in de Marinekazerne Goebeng in Soerabaja³ twee compagnieën mariniers geformeerd van elk ongeveer 125 man. Zij moesten vervolgens personeel afstaan aan de vloot en aan een bewakingsdetachement van 30 man voor het transport van NSB'ers naar Suriname. Na de bezetting van Nederland in mei 1940 werd vanaf december van dat jaar aanvulling van beroepspersoneel gevonden door werving in Nederlands-Indië.⁴

Op de dag van de Japanse amfibische landingen, 1 maart 1942, stelde de Commandant der Marine te Soerabaja kapitein ter zee Pieter Koenraad (1890-1968), de twee compagnieën mariniers en de Marine Bewakingsafdeling (MBA) ter beschikking van de commandant IIIe Divisie, generaal-majoor Gustav Adolf Ilgen (1887-1956), die daarop opdracht gaf een gemotoriseerd Marinebataljon te formeren.⁵ Commandant werd luitenant-kolonel der mariniers Willem Albert Johan Roelofsen (1897-1971), die vanaf medio augustus 1941 de oudstaanwezend officier

van het Korps Mariniers en commandant Marinekazerne Goebeng was. Hij formeerde een bataljon bestaande uit een staf, het Marinierscommando met twee compagnieën mariniers, twee compagnieën MBA, een mitrailleursectie in drie overvalwagens, een geneeskundige groep ('ambulance') en een logistieke groep ('trein'), zie Figuur 1. Al met al ongeveer 400 man. Het voertuigenpark telde onder meer jeeps (blitz-buggie), motoren met zijspan, enkele vrachtwagens en zogeheten overvalwagens (gepantserde personeelsvoertuigen). Roelofsen wist ook het niet-strijdende gedeelte van voertuigen te voorzien, zodat het bataljon volledig gemotoriseerd was. Verbindingen verliepen via het civiele telefoonnet of met ordonnansen. Op 4 maart werd nog een radiogroep ingedeeld, maar de radioverbindingen zouden uiterst gebrekkig blijken.⁶

Bewapening

De standaard bewapening was het geweer M.95 met voor driekwart van het kader een pistoolmitrailleur. Als groepswapen beschikte het bataljon over twee verschillende typen lichte mitrailleurs met de daarbij horende verschillende munitie. Bij de mitrailleursectie waren twee overvalwagens bewapend met een derde type mitrailleur en de derde met een licht kanon. Handgranaten waren ruimschoots beschikbaar.⁷ In de bewapening van het Marinebataljon ontbrak vooral een eigen vuursteunelement. Afgezien van de geschutwagen ontbraken mortieren en/of licht infanteriegeschut. Dit gold ook voor luchtdoel- en pantserbestrijdingsmiddelen.

Personeel

De personele sterkte van de compagnieën van het Marinebataljon was laag met als gevolg een beperkte stootkracht en door de samenvoeging van mariniers en bewakingstroepen kende de eenheid weinig cohesie. Ook het onderlinge verschil in geoefendheid was groot. De MBA-compagnieën waren geoefend in statische objectbeveiliging en niet in een bewegend gevecht tegen een modern bewapende tegenstander. De mariniers waren tot op compagnieën niveau beperkt geoefend. Ervaring op bataljonsniveau ontbrak. Een laatste achtal ontbrekende Javaanse burgerchauffeurs van het Vrijwillige Autobestuurders Korps werden op 4 maart bij de eenheid geplaatst. De bestuurders van de MBA waren daarbij niet geoefend in colonne rijden.

Eerste inzet

De eerste gewapende inzet van het Marinebataljon vond niet tegen de Japanners plaats, maar tegen de lokale bevolking. Ten noordoosten van Grissee braken op 2 maart ernstige ongeregeldeheden uit onder de bevolking waarbij een Indische bestuursambtenaar omkwam. Tussen 2 en 4 maart verleende een sectie mariniers van het bataljon hier bijstand. Bij hun aankomst had de politie overigens de rust reeds hersteld. Vijf of zes plundersers werden in overleg met het bestuur door het detachement gefusilleerd. Daarna voerde deze eenheid een verkenning uit langs de noordkust van Java in de richting van het door de Japanners bezette Toeban.⁸

Japanse opmars

In de nacht van zaterdag 28 februari op zondag 1 maart 1942 had het Japanse 16de Leger op drie plaatsen op de noordkust van Java amfibische landingen uitgevoerd. Bij Kragan in Midden-Java ging de 48ste Divisie aan land. Haar operationele doel was Soerabaja.⁹ Deze strijdmacht, onder bevel van luitenant-generaal Yūitsu Tsuchihashi (1891-1972), was een versterkte gemotoriseerde infanteriedivisie met een omvang van 12.893 man. Hieraan was een tankeenheid van bataljonssterkte toegevoegd. De divisie had deelgenomen aan de eerste fase van de Japanse aanval op de Filipijnen. Na de verovering van Manila was zij uit de lijn genomen en gereedgemaakt voor inscheping. De divisie was mede door op de Filipijnen veroverd materiaal geheel gemotoriseerd.¹⁰

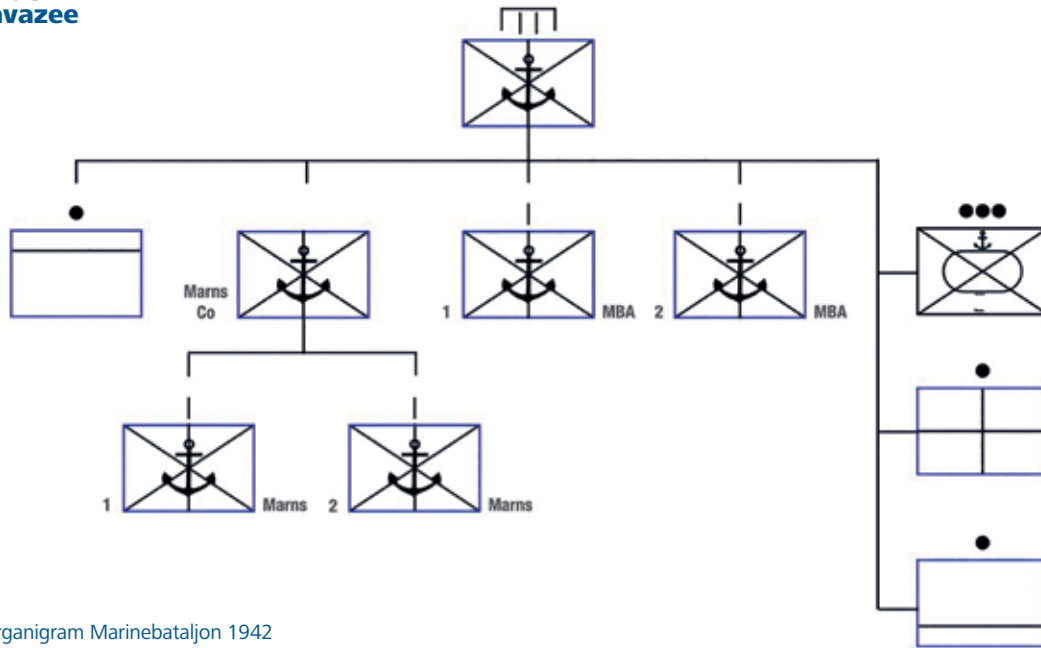
De Japanners hadden geen hoge dunk van de gevechtskracht van het KNIL. In 1941 schatten zij de omvang van de Nederlandse landstrijdkrachten op Java op twee divisies '(...) but with about two-thirds of the force consisting of indigenous troops, they do not have much of a fighting spirit.' Zij verwachtten dat na een succesvolle landing 'Java could be conquered in about one week because of its well-developed grid of good motorways.'¹¹

Generaal Tsuchihashi wilde optimaal gebruikmaken van zijn mobiliteit. Hij dacht na de landing bij Kragan met zijn divisie in één beweging de overgangen over de Solorivier en de olievelden bij Tjepoe te veroveren. Op de flanken moesten Rembang en Toeban worden bezet. Aan de Solorivier wilde hij zijn divisie verzamelen om vervolgens met zijn hoofdmacht in een bewegingsoorlog richting de Brantasrivier door te stoten. Vanuit Bodjonegoro moesten richting Soerabaja met een nevenaantal vijandelijke eenheden worden gebonden. Tsuchihashi verwachtte op 5 maart aan de Brantas in ontmoetingsgevechten het KNIL beslissend te verslaan. Daarna was het plan Soerabaja vanuit het zuiden aan te vallen.¹²

De Japanse landing bij Kragan vond niet zonder tegenstand plaats. B-17 zware bommenwerpers (USAAF) en Vildebeest torpedobommenwerpers (RAF) voerden in de nacht bombardementen uit, gevolgd in de ochtend door

Lichte mitrailleurteam van het Marinebataljon met de Breda M30 7,35 mm. Dit was een door de Britten in Afrika buitgemaakt Italiaans wapen (Collectie Mariniersmuseum)

Figuur 1: organigram Marinebataljon 1942

aanvallen met jagers: Curtiss P-40's (USAAF) en Hurricanes en Brewster B-339D Buffalo's van de ML-KNIL. Zij brachten de invasiemacht enige verliezen toe, maar deze waren licht en hielden de landingen niet tegen. Na deze aanvallen evacueerden de Amerikaanse luchtmachtkrachten Java. De RAF en ML-KNIL trokken zich tegelijkertijd terug op West-Java. De Japanse luchtmachtkrachten kregen hierdoor in Oost-Java *air supremacy*.¹³

Op 2 maart bereikten de Japanse troepen de Solorivier, maar de overgangen en de olievelden en -raffinerij bij Tjepoe bleken vernield. Op de flanken werden Rembang en Toeban bezet. Eerstgenoemde plaats werd daarbij als logistieke basis ingericht. De door zware regenval gezwollen Solorivier vormde een ernstige belemmering voor een bruggenslag. Tsuchihashi had zijn divisie in vier gevechtsgroepen georganiseerd. Vanaf de Solorivier zette hij in de avond van 4 maart met de Gevechtsgroep Abe, een met tanks en artillerie versterkt infanterieregiment, over de zuidelijke as zijn hoofdaanval in. De Gevechtsgroep Kitamura (een versterkt bataljon) voerde over de noordelijke as de geplande nevena aanval uit.¹⁴

Oost-Java werd verdedigd door de IIIe Divisie onder generaal-majoor Ilgen. 'Divisie' was een wijde naam voor een eenheid die feitelijk alleen bestond uit het 6de Regiment Infanterie (6 RI) en enkele ondersteunende eenheden. Ilgen had opdracht de marinebasis Soerabaja te verdedigen, maar na de verloren Slag in de Javazee was de havenstad een vlootbasis geworden zonder vloot. Ilgen organiseerde zijn divisie in een statisch deel voor de verdediging van Soerabaja (Veiligheidsbezetting Soerabaja (VBS)) en een Mobiele Groep. Na de Japanse landing liet hij zijn offensieve operatieplan varen en koos voor de verdediging ter dekking van de vernieling van de vlootbasis. Uit opstellingen vanachter de Solorivier moest de Mobiele Groep een vertragend gevecht voeren.¹⁵

'Tsuchihashi verwachtte op 5 maart aan de Brantas in ontmoetingsgevechten het KNIL beslissend te verslaan'

Luitenant-kolonel W.A.J. Roelofsen (Collectie Marniniersmuseum)

Luitenant-generaal Yuitsu Tsuchihashi (Wikimedia Commons)

Ilgen's tegenaanval

Op 4 maart waren de vernielingen van de vlootbasis en de civiele haven van Soerabaja nagenoeg voltooid. Ilgen besloot daarop zijn defensieve houding te verruilen voor een offensief optreden met zijn Mobiele Groep. De officier meende dat de Japanners slechts met verkenningseenheden de Solorivier waren overgestoken. Hij dacht daarom een partieel succes tegen deze troepen te kunnen behalen. Het doel was de herovering van Tjepoe door middel van een dubbele omvatting. Hij verdeelde zijn troepen in drie eenheden. Vanuit het noorden moest zijn hoofdmacht, de Noordcolonne, bestaande uit twee infanteriebataljons Bodjonegoro hernemen en naar Tjepoe doorstoten. Vanuit het zuiden zou het Marinebataljon met het Detachement De Iongh, bestaande uit een eskadron cavalerie en een versterkte gemotoriseerde infanteriecompagnie, de Zuidcolonne,

Het operatiegebied Oost-Java (E. van Oosten, Nationaal Instituut voor Militaire Historie)

richting Tjepoe aanvallen en de Japanse noodbrug aldaar vernielen. De vijandelijke eenheden op de oostelijke oever zouden zo worden afgesneden wat kans bood hen afzonderlijk te verslaan. Volgens Roelofsen schatte de divisiestaf de vijandelijke sterkte op circa 350 man. Achter de Brantas moest Groep Zuid met twee tweedelijns bataljons en een afdeling veldartillerie de zuidwestelijke opmarsroute naar Soerabaja afsluiten. Ilgen zette voor zijn tegenaanval niet de gehele Mobiele Groep in. Eén infanteriebataljon hield hij achter te Soerabaja met het oog op mogelijke Japanse luchtladingen. Doordat zijn veldartillerie was ingedeeld bij de Groep Zuid miste de tegenaanval vuursteun. Daarnaast waren de aan de Zuidcolonne toegevoegde eenheden numeriek te zwak. Het Nederlandse offensief ontbeerde zo stootkracht. Fundamenteel was dat aan het operatieplan een onjuiste analyse van de vijand ten grondslag lag.¹⁶ De tegenaanval van Ilgen vond plaats langs dezelfde assen als de opmars van de 48ste Divisie. In beide gevallen leidde dit tot ontmoetingsgevechten. De voorhoede van de Noordcolonne botste op de Japanse nevenaanval en werd na een kort gevecht teruggeslagen. Op de zuidelijke aanvalskant kwam het Detachement De longh in gevecht met de voorhoede van de Gevechtsgroep Abe. Het werd in een vertragend gevecht teruggedreven nog voordat het Marinebataljon was gearriveerd. Door de snelle en krachtige Japanse opmars kwam zo aan de tegenaanval een eind nog voordat deze goed en wel begonnen was.

Gevechten aan de Brantas

Het Marinebataljon concentreerde zich in de avond van 4 maart in Djombang aan de Brantas. Roelofsen stuurde diezelfde avond een verkenningsdetachement onder eerste luitenant der mariniers Johannes Gerardus Maria Nass (1911-1989), de latere Korpscommandant, uit richting Ngawi. Het Detachement Nass, een versterkt peloton, kwam hierop bij Nganjoek in gevecht met vijandelijke troepen. Met omsingeling bedreigd trok het in zuidelijke richting naar Kediri terug en opereerde vervolgens op de rechterflank van de Japanse opmarsroute. Nass sloot zich in de namiddag van 5 maart te Djombang weer bij het Marinebataljon aan. Roelofsen concludeerde op basis van inlichtingen van het Detachement De longh dat de vijand een zelfstandig opererend bataljon omvatte. Hoewel sterker dan aanvankelijk ingeschat dacht hij niettemin dit bataljon met een omvatting vanuit Kediri te kunnen verslaan. De divisie hield echter vast aan het aanvalsplan en beval een offensief west over Kertosono. In de ochtend van donderdag 5 maart werd de 2de Compagnie Mariniers in het centrum van Kertosono tijdens een ruststop door twee Japanse vliegtuigen aangevallen. De mariniers leefden in de veronderstelling dat de stad vrij was van Japanners. Terwijl de eenheid dekking zocht kwam zij onder vuur te liggen van de voorhoede van de Gevechtsgroep Abe. Tijdens deze strijd werd de compagnie uiteengeslagen.¹⁷

De Japanners zette hierna hun aanval bij Kertosono voort over de onvolledig vernielde verkeersbrug en de nog intacte spoorbrug. Onder deze druk sloeg een zwak Javaans bataljon van Groep Zuid deels op de vlucht. De aanwezige veldartillerie vuurde niet en trok terug. In de namiddag nam Roelofsen ook de 1ste Compagnie Mariniers oost van Kertosono terug. Hij hoopte vanuit Djombang die nacht opnieuw via Kediri in de aanval te kunnen gaan. De verkeersbrug te Kediri viel echter 's middags onbeschadigd in Japanse handen. Met het verlies van Kertosono en Kediri was de afsluiting achter de Brantas doorbroken.

Terugtocht

Door het mislukken van de tegenaanval was het Ilgen duidelijk geworden dat de Japanners met sterke krachten langs twee assen in een dubbele omvatting richting Soerabaja in opmars waren. Hij besloot daarop in de namiddag van 5 maart Soerabaja los te laten en zijn mobiele troepen rond Porong te concentreren. Hiermee plaatste hij het mobiele deel van zijn troepen buiten de Japanse dubbele omvatting. Het statisch deel van zijn troepenmacht moest de stad verdedigen. Vanuit Porong kon Ilgen de Japanse opmars richting Soerabaja in de rug bedreigen. Daarnaast bood deze opstelling hem de mogelijkheid verder landinwaarts terug te trekken. Daar dacht hij vervolgens een guerrilla te kunnen voeren.¹⁸

Pillbox achter de Porong-rivier nabij de monding van de Brantas (Collectie NIMH)

‘Door de snelle en krachtige Japanse opmars kwam zo aan de tegenaanval een eind nog voordat deze goed en wel begonnen was’

Luchtverkenning informeerde de 48ste Divisie over de concentratie bij Porong. Daarop viel de Gevechtsgroep Abe de stelling te Porong op 6 maart aan. De verraste verdedigers werden uiteengeslagen. De gevechtsgereedheid van het KNIL was gering. De militaire organisatie vertoonde ernstige ontbindingsverschijnselen. Met het restant van zijn troepen trok Ilgen na dit echec verder terug. De 48ste Divisie zette de achtervolging niet in. Het achtte de Nederlands-Indische troepen

beslissend verslagen. Het keerde zich richting Soerabaja: het operatiedoel. De zuidrand van de stad werd op 6 maart bereikt. De volgende dag besloot het KNIL-garnizoen op Madoera terug te trekken. Tsuchihashi plande de aanval op Soerabaja op 9 maart. Daarbij beschikte hij over een buitgemaakte gedetailleerd verdedigingsplan. Zover is het door de capitulatie van het KNIL op Java niet meer gekomen. In de namiddag van 8 maart 1942 trokken de Japanners Soerabaja binnen.¹⁹

De gevechten op 5 maart waren voor het Marinebataljon het eerste en laatste gevechtscontact met de Japanners. Het restant van het Marinebataljon sloot zich bij de algemene terugtocht van het KNIL aan. Het bataljon ging op 19 maart 1942 in krijgsgevangenschap. De mariniersverliezen bedroegen: negen gesneuvelden (zes gewonde mariniers zouden later aan hun verwondingen bezwijken), tien door de Japanners geëxecuteerd en in totaal zes vermisten. Deze verliezen worden uitsluitend toegeschreven aan de uiteengeslagen compagnie mariniers in Kertosono. Van 1 tot 8 maart deserteerden acht mariniers en veertien zeemiliciens en koks.²⁰

Conclusie

De Japanse aanval op Oost-Java verliep nagenoeg geheel volgens het operatieplan van luitenant-generaal Tsuchihashi. De vernieling van de olie-installaties bij Tjepoe en de overgangen over de Solorivier waren echter een tegenvaller. Ook de bouw van noodbruggen verliep traag. Dit kon de snelle opmars evenwel nauwelijks vertragen. Het KNIL bleek niet in staat de vijandelijke plannen wezenlijk te doorkruisen. Het Marinebataljon stond voor een onmogelijke opgave. De Zuidcolonne bestaande uit verkenners en lichte infanterie met de omvang van een versterkt bataljon (minus) werd offensief ingezet tegen de hoofdmacht van de 48ste Divisie. Roelofsen zette daarbij slechts de helft van zijn bataljon in. De niet voor een conventionele oorlog geoefende MBA-compagnieën hield hij achter. De mariniers werden door hem niet als geheel, maar in gedeelten ingezet. Zijn verbindingen waren, ondanks de inzet van radiotelegrafie en -telefonie, gebrekkig. Dit had een nadelige invloed op de commandovoering en de *situational awareness*. Hierdoor ontbrak een essentiële voorwaarde voor een realistische planning en inzet van krachten. Daarnaast werd de commandovoering door Ilgen en Roelofsen gekenmerkt door zelfoverschatting en onderschatting van de tegenstander. Een tegenstander

Overgave van het KNIL in Kalidjati. Lt. Gen. Ter Poorten (eerste links) en Lt. Kol. Mantel (tweede links) (Collectie NIMH)

die niet alleen operationeel, maar ook tactisch telkens de meerdere bleek van de Nederlandse troepen. Ook wat betreft de snelheid van hun opmars. Dit ondanks het 'bar slecht' schieten en dat het geen 'prima troepen' waren.²¹

Ilgen en Roelofsen wilden in het offensief gaan zonder dat zij of hun troepen het aanvallend gevecht in voldoende mate beheersten. De *Australian Director of Military Intelligence* rapporteerde daarom eind 1941 over het KNIL dat *'the army is well equipped. Their training is mainly defensive and their knowledge of offensive tactics is more theoretical than practical.'*²²

Noten

- De auteur bedankt Mark Loderichs en Tico Onderwater voor hun commentaar op een eerdere versie van dit artikel.
- Vos van Steenwijk, Mr. A.N. baron de, *Het marinebeleid in de Tweede Wereldoorlog*. Bijdragen tot de Nederlandse marinegeschiedenis 3, De Bataafsche Leeuw, Amsterdam/Dieren 1986, 134.
- Op verzoek van de redactie van het Marineblad is besloten bij het vermelden van plaatsnamen gebruik te maken van de oude spelling.
- Zie wervingsadvertenties in bijvoorbeeld De Indische Courant van woensdag 11 december 1940 en Bataviaasch Nieuwsblad, donderdag 16 oktober 1941. www.delpher.nl/nl/kranten. Bezocht november 2021 en Nuis, J., *Marinebataljon. Oost-Java, maart 1942. De strijd tegen de Japanse troepen in opmars naar Soerabaja*, Mariniersmuseum der Koninklijke Marine, Rotterdam 2014, 14-15 en 28-29.
- NIMH, Nederlands-Indië contra Japan, 508, inv. nr. 445, Roelofsen, W.A.J., Rapport over de verrichtingen van het Marinebataljon Oost-Java van 1 tot en met 9 Maart 1942.
- NIMH, Nederlands-Indië contra Japan, 508, inv. nr. 445, Roelofsen, W.A.J., Rapport over de verrichtingen van het Marinebataljon Oost-Java van 1 tot en met 9 Maart 1942.
- Nuis, J., *Marinebataljon. Oost-Java, maart 1942. De strijd tegen de Japanse troepen in opmars naar Soerabaja*, Mariniersmuseum der Koninklijke Marine, Rotterdam 2014, 19-20.
- Nuis, J., *Marinebataljon. Oost-Java, maart 1942. De strijd tegen de Japanse troepen in opmars naar Soerabaja*, Mariniersmuseum der Koninklijke Marine, Rotterdam 2014, 33-44 en NIMH, Nederlands-Indië contra Japan, 508, inv. nr. 445, Roelofsen, W.A.J., Rapport over de verrichtingen van het Marinebataljon Oost-Java van 1 tot en met 9 Maart 1942.
- Nortier, J.J., P. Kruijt en P.M.H. Groen, *De Japanse aanval op Java. Maart 1942*, De Bataafsche Leeuw, Amsterdam 1994, 192-246.
- Lohnstein, Marc, *The Netherlands East Indies Campaign 1941-42. Japan's Quest for Oil*, Osprey Publishing Ltd., Oxford, 2021, 16 en 86.
- Rommelink, W. (editor and translator), *The Invasion of the N.E.I. East Indies*. Leiden University Press, 2015, 16.
- Rommelink, W. (editor and translator), *The Invasion of the N.E.I. East Indies*. Leiden University Press, 2015, 548-555.
- Boer, P.C., *De luchtstrijd om Indië. Operaties van de Militaire Luchtvaart KNIL in de periode december 1941-maart 1942*, Van Holkema & Warendorf, 1990, 217-225.
- Lohnstein, Marc, *The Netherlands East Indies Campaign 1941-42. Japan's Quest for Oil*, Osprey Publishing Ltd., Oxford, 2021, 16 en 86.
- NIMH, Nederlands-Indië contra Japan, 508, inv. nr. 444, Ilgen, Rapport over de krijgsverrichtingen der Ille Divisie (Oost-Java) in het tijdvak december 1941-maart 1942, 's-Gravenhage, 1 juli 1946.
- Nortier, J.J., P. Kruijt en P.M.H. Groen, *De Japanse aanval op Java. Maart 1942*, De Bataafsche Leeuw, Amsterdam 1994, 212-224.
- Nuis, J., *Marinebataljon. Oost-Java, maart 1942. De strijd tegen de Japanse troepen in opmars naar Soerabaja*, Mariniersmuseum der Koninklijke Marine, Rotterdam 2014, 80-84.
- NIMH, Nederlands-Indië contra Japan, 508, inv. nr. 444, Ilgen, Rapport over de krijgsverrichtingen der Ille Divisie (Oost-Java) in het tijdvak december 1941-maart 1942, 's-Gravenhage, 1 juli 1946.
- Rommelink, W. (editor and translator), *The Invasion of the N.E.I. East Indies*. Leiden University Press, 2015, 561-567 en Nortier, J.J., P. Kruijt en P.M.H. Groen, *De Japanse aanval op Java Maart 1942*, De Bataafsche Leeuw, Amsterdam 1994, 232-242.
- Nuis, J., *Marinebataljon. Oost-Java, maart 1942. De strijd tegen de Japanse troepen in opmars naar Soerabaja*, Mariniersmuseum der Koninklijke Marine, Rotterdam 2014, 176 en 197-198.
- NIMH, Nederlands-Indië contra Japan, 508, inv. nr. 473, Veenhuys, G.J.B., Verklaring afgelegd in de 415e Vergadering der Commissie Militaire Onderscheidingen d.d. 16 November 1950.
- Lohnstein, Marc, *The Netherlands East Indies Campaign 1941-42. Japan's Quest for Oil*, Osprey Publishing Ltd., Oxford, 2021, 92.